

University of Groningen

Anderland

Piersma, Theun; Waal, Jan; van Ommen, Erik

Published in:
Noorderbreedte

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2016

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Piersma, T., Waal, J., & van Ommen, E. (2016). Anderland: Rosse grutto. *Noorderbreedte*, 37-39.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Kees Kooman is auteur. Hij schreef onder andere *Boerenbloed*, een boek over de gevolgen van de schaalvergroting in de landbouw rond zijn woonplaats Ee.

Foto Fjodor Buis

Hof van Holland

Ik heb heel goed gekeken, maar weet het zeker: er was geen noorderling te bespeuren bij de met veel gejuich ontvangen primeur van het *Correspondents' Dinner*. Premier Rutte in de hoofdrol, parelwitte tanden vrijwel onafgebroken ontbloot, de lach aan zijn kont. Heel nabij de 'wereld waar het om draait' in feestelijke kledij. Vooraan Matthijs de Grote. Hier, in de Beurs van Berlage, was belangrijk Nederland bijeen, en nu eens voor een avondje zonder vluchtelingen en andere nationale of mondiale wee. *Nieuwsuur* moest even wachten met nieuwe onthullingen bij het schandaal van een verdwenen bonnetje bij een minister van Justitie. In het schuddebuikende gezelschap zocht ik met één, noordelijk gericht en geoefend oog naar 'onze' belangenbehartigers. Bestaan 'wij' eigenlijk wel in het Hof van Holland, waar de belangrijke beslissingen worden genomen? Nog steeds ben ik niet goed gekomen van het trauma, veroorzaakt door het openbreken van het regeerakkoord een decennium geleden. Geschrikt: de snelle treinverbinding tussen het Westen – waar alles gebeurt – en het saaie Noorden, waar niets gebeurt wat de moeite van het vermelden waard is.

Of nou ja, behalve natuurlijk grootschalige vuilverbranding (Harlingen), energieopwekking door de modernste kolencentrale van Europa (Delfzijl), verwerking van door intensieve veeteelt veroorzaakte poep (overal hier) en als vlag op onze strontschuit wegpompen van gas onder bofkonten die wonen boven op de meest winstgevende bodemschat die Nederland rijk is (Laat het zout maar zitten). Heel vervelend trouwens: schadeclaims van weg- en scheefzakkende huizen. Zullen de aardbevingen toch niet veel eerder een gevolg zijn van de volksaard: beven voor alle autoriteit en importantie waar het Hof van

Holland voor staat? Om de schatkist niet nodeloos leger te maken, is parlementair onderzoek (De Wit) gewenst. Geen betere plek voor de windmolens die aan de hand van recent gemaakte klimaatafspraken rap uit de grond moeten worden gestampt. Kijk naar het 'wiekende' landschap van Zuidwest-Friesland en je weet dat er weinig meer te verliezen valt, daar in het wingewest van belangrijk Nederland. Kan nog veel meer lelijks bij. Schaliegas? Geen perfecter decor dan de afvalemmer van Nederland: de drie noordelijke provincies. Het Westen is sowieso geen optie voor bodem- of horizonvervuilers. Alleen al het plannetje voor meer woningbouw aan en nabij de kustlijn van Noord- en Zuid-Holland veroorzaakte een golf van protesten. Nog nooit eerder werd een voorstel in de broedkamer van het idee zo snel verwijderd. Nimmer tevoren hadden verenigde natuurorganisaties laten zien hoe machtig eenheid kan zijn. De mogelijkheid dat de indrukwekkende eendracht misschien iets te maken heeft met de woonplaats van bestuurders van dezelfde milieclubs kan alleen maar opkomen in een wantrouwende geest als de mijne.

Het kan dus wel: vernietigende beslissingen voorkomen of rechtekken. Ik weet zeker, als bewonderaar van de Japanse Shinkansen, dat ooit Noorden en Westen met hoge snelheid tot elkaar zullen komen. Doordat de intensieve landbouwsector zal verdwijnen, komt er een zee van ruimte – ruimte die ontbreekt in het Hof van Holland. Een halve eeuw geduld nog, schat ik in. Het publiek van het correspondentenetentje zal er heel anders uitzien. Machtige opiniemakers wonen dan in huizen met weidse uitzichten. Tot 2066 zullen wij Noorderlingen troost bij elkaar moeten zoeken. ♦

TEKST THEUNIS PERSMA

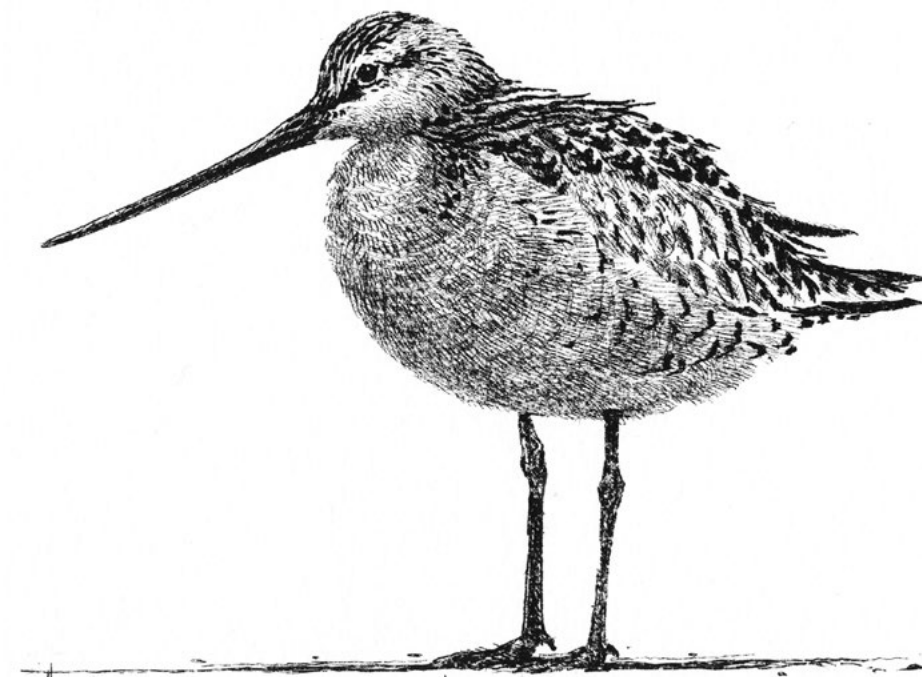
KAART JAN WAAL

ILLUSTRATIE ERIK VAN OMMEN

Rosse grutto

Misschien komt het als een verrassing dat wij naast onze nationale vogelsoort in Nederland – de grutto – nóg een grutto rijk zijn. Rosse grutto's zijn bij ons de echte 'Waddengrutto's', maar ver hier vandaan zijn ze de broedende grutto's van de toendra. Maar daar, van Noord-Noorwegen *all the way* tot Alaska, kunnen ze pas in juni terecht.

Zo komt het dat in mei, wanneer in de polders van Texel, Terschelling en Ameland de kuikens van 'gewone' grutto's uit het ei kruipen, in diezelfde weilanden de rosse grutto's in grote groepen en in grote concentratie zoeken naar emelten, de larven van langpootmuggen. Terwijl de grutto's zich in die tijd zorgen maken over het lot van hun pasgeboren kuikens, zijn de rosse grutto's bezorgd of ze een gewichtstoename met meer dan tien procent per dag lang genoeg kunnen volhouden om op tijd en met een goede conditie op weg te gaan naar hun toendrabroedgebieden, twee tot vijftienduizend kilometer hier vandaan.

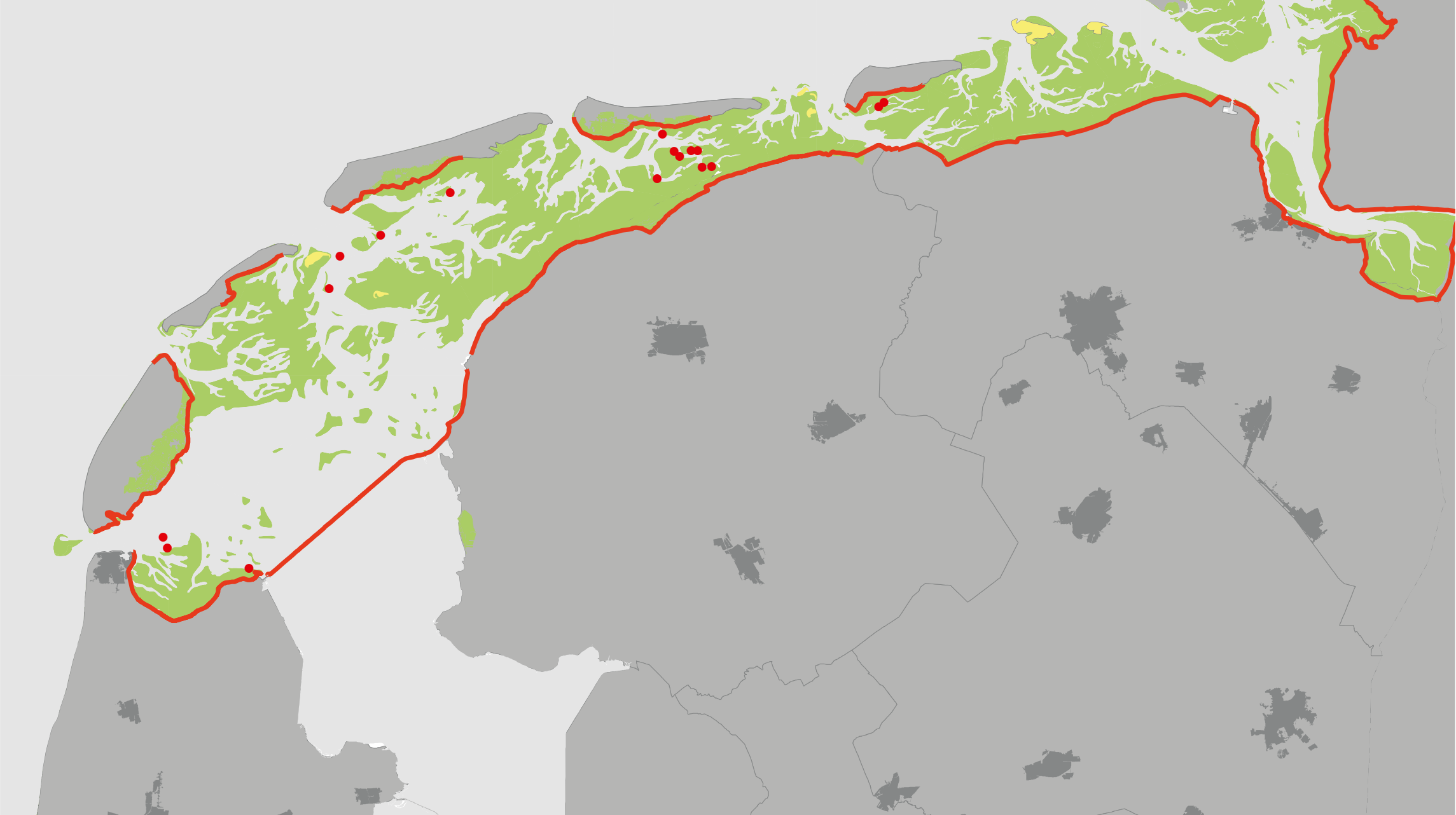
Hoe ziet de kaart van Noord-Nederland eruit door de ogen van een dier? Vergeet de mensenkaart en kijk met specialisten mee naar een ander Nederland. Theunis Piersma, hoogleraar trekvoegeleecologie aan de RUG en waddenonderzoeker bij het NIOZ, over de wereld van mussen.

Alle grutto's heten grutto omdat ze grutto-grutto-grutto roepen. Rosse grutto's zijn wat gedrongener dan hun bijna-naamgenoten. Bij beide soorten zijn de vrouwen wat groter dan de mannen en wat grijzer van kleur. Waar de mannetjes van de gewone grutto's zomers een warm oranje-rood verenkleed met zwarte banderingen dragen, hebben rosse grutto-mannetjes een roestrood verenkleed en geen zwarte buikstrepen. 's Winters onderscheiden gewone grutto's zich vooral door de witte band in de vleugel en de uitgesproken witte stuit boven de zwarte staart (in het Engels: *black-tailed godwits*), doordat die contrasten ontbreken bij rosse grutto's (*bar-tailed godwits*). En of dat onderscheid tussen gewone en rosse grutto's, en tussen grote vrouwen en kleinere mannetjes, nog niet genoeg is, hebben we in de Nederlandse Waddenzee ook nog eens te maken met twee ondersoorten, de eerste wat groter dan de tweede. Het grootste deel van het jaar, van augustus tot eind april, komen we in de Waddenzee voornamelijk de ondersoort tegen die in Noord-Scandinavië en Noordwest-Rusland broedt. Zo rond Koningsdag maakt die ondersoort plaats voor de rosse grutto's die de hele winter hebben doorgebracht in westelijk Afrika (vooral in Mauretanië en Guinée-Bissau) en dan op weg zijn naar hun broedgebieden op de toendra's van Taimyr in Noordcentraal-Siberië. Deze 'Afro-Siberiërs' hebben honger en haast, en zijn daarom wat minder kieskeurig in hun foerageerplekken dan de rosse grutto's die hier overwinteren. De winterse rosse grutto's foerageren voornamelijk op het Wad, en komen de eilandspolders alleen met hoogwater in om te overtijen. De gehaaste doortrekkers foerageren niet

alleen dicht bij de Waddendijken, ze komen in sommige jaren in groten getale met zowel hoog- als laagwater de polders in om emelten te eten als aanvulling op de wormen die ze op het Wad verorberen. Want waar de gewone grutto's het hier moeten hebben van regenwormen, zijn rosse grutto's specialisten als het erom gaat zeeduizendpoten (een worm) en wadpieren (ook een worm) te vinden op het Wad.

Rosse grutto's vinden we daardoor op Wadplaten met wormen (en in mei ook in polders met emelten). Voedsel bepaalt in belangrijke mate waar ze voorkomen, maar vooral de overwinteraars letten ook scherp op gevaar, de kans om verrast te worden door jagende slechtvalken. Ze hebben een voorkeur voor open Wad, en overtijen het liefst op open zandplaten, plekken waar ze jagende slechtvalken goed zien aankomen. Als het even kan vermijden ze dijken en duinen. De Afro-Siberiërs nemen het dus, uit tijdnood geboren, wat minder nauw, maar hebben het voordeel dat zij juist van de Waddenzee gebruikmaken als de slechtvalken weg zijn om zelf te broeden.

Als de Afro-Siberiërs onderweg zijn van of naar West-Afrika kunnen we in open graslandgebieden op de route, in de Workumerwaard aan de westkust van Friesland bijvoorbeeld, kleine groepjes emelten-etende rosse grutto's aantreffen. Al enkele tientallen jaren vinden we ze daar vooral in mei, maar hun oude Friese naam '*heawylp*' verraaft dat dit niet altijd zo is geweest. Juli is immers de hooimaand, en een eeuw geleden kwamen rosse grutto's niet tijdens de heenreis, maar op de terugreis van Taimyr naar Afrika, de gemaaide weilanden in. ♦

legenda	terra incognito, alleen om heel hoog overheen te vliegen	meest geschikte overtijingsplekken tijdens hoogwater
	gevaarlijke plekken, liefst vermijden	foerageergebied tijdens laagwater